

Van de Wiel

'VAN DE WIEL' HERINNERT AAN DE VEGHELSE WATERMOLEN.

Nergens in de regio is de ruimtelijke dynamiek zo groot als in Veghel. Veghelaren zijn immers landmakers. Gedreven door een florerende economie creëerden ze het huidige landschap dat een mengelmoes is van authentiek Meierijs beekdallandschap, ruilverkaveling en verstedelijking. Waar het oude Veghel verdwenen is, zou je verwachten dat haar verhalen ook verloren raakten. Toch dragen mensen in de hele regio via hun familienaam (on)bewust die oude verhalen met zich mee. In deze serie passeren typische, in Veghel gewortelde familienamen de revue.

Door: Rolf Vonk

Tijdens de werkverschaffing van 1937 werd de kronkelende rivier de Aa bij Veghel rechtgetrokken. In de ochtend van 11 juni vonden arbeiders op de oever nabij de Mestbrug fundamenten van een oud gebouw. Bij het metselwerk werd een “bosch van zware eiken palen” aangetroffen, “welke nog zoo hard waren als steen”. Er gingen enkele speculaties over de vondst van een kasteel de ronde, maar de vondst raakte al snel in de vergetelheid. Recent onderzoek heeft aannemelijk gemaakt dat het hier om de middeleeuwse fundamenten van de Veghelse watermolen ging. Dankzij onderzoek kon het historische watermolenlandschap rond de Mestbrug gereconstrueerd worden, compleet met watermolen, brug, molendijken en sluiswerken. Ergens tussen 1342-1351 schonk hertog Jan III van Brabant aan Willem van Hamvelt het molen- en visrecht voor de oprichting van deze watermolen. Ene Gielis de Moelner is de laatste molenaar die we aan de watermolen kunnen verbinden en rond 1400 was de molen al weer verdwenen. Maar het watermolenlandschap niet. Het kwam met haar molen- en visrecht in handen van de voorname familie Cnode. Toen Hendrick van der Leck, heer van Heeswijk, bij zijn kasteel in 1417 een kapel stichtte, schonk Veghelaar Geerling Cnode deze kapel een jaarlijkse roggecijs. A

Is onderpand stelde hij zijn molenbeemd, gelegen tussen het Grote en Kleine Molenwiel. Molenwielen waren onmisbaar voor de aandrijving van het waterrad. Ze ontstonden op de plek waar het opgestuwde rivierwater achter de sluisdeuren uitstortte en vormden een kenmerkend onderdeel van een watermolenlandschap. Toen de Veghelse watermolen verdween, verloren de molenwielen hun functie. De molentak verlandde en het Grote Molenwiel veranderde in de loop van de tijd in de visvijver met de naam Ketelwiel, waaraan het oude molen- en visrecht verbonden bleven. Het woonhuis bij het goed droeg de naam Hoeve Op ten Wiel die rond 1684 eigendom werd van de voormalige pachtboer Peter Hendrick Willems en zijn vrouw Anneke Jan Alberts. Hun nakomelingen noemden zich Van de Wiel. Hoewel de Veghelse tak geen naamdragers meer kent, stammen tal van Veghelaren van deze familie af. Het Ketelwiel werd in 1969 gedempt voor de bouw van drive-inwoningen van Plan Leest, maar de Mestbrug herinnert als late opvolger van de molenbrug aan

de middeleeuwse watermolen.

De Hoeve Op ten Wiel bij de Mestbrug werd in 1969 afgebroken voor de bouw van Plan Leest. De boerderij werd toen bewoond door de familie Keurlings. Het gedempte Ketelwiel ligt nu midden in de Merwedelaan (Foto: Vehchele).